

De kleine prins: sprookje voor de moderne tijd

De kleine prins woont op een kleine planeet, symbool voor een psychisch complex, in de ruimte van zijn geest. Hij woont er alleen, vergezeld van apenbroodbomen, drie vulkanen en een roos.

De roos staat natuurlijk symbool voor de ontluikende liefde, wanneer we ons bewust worden van onze kern – de kleine prins.

De kleine prins is het mannelijk deel van onze ziel – de logoskracht of animus – die op zoek gaat naar mogelijkheden om de eigen bezieling – de eroskracht of anima – tot manifestatie te brengen. Maar dit is moeilijk, ervaart de kleine prins. De aarde wordt bevolkt door grote mensen die maskers dragen en leven in een wereld van desillusies. Om ons bewust te worden van ons ware zelf, de ziel, moeten we onze maskers en identificaties met persona's – onze rollen, bezittingen en ander uiterlijk vertoon – afleggen.

Gevangen in de persoonlijkheid

Op zijn zoektocht naar liefdevolle zelfexpressie passeert de kleine prins verschillende figuren, gestold in hun masker of persona. Hij ontmoet achtereenvolgens een koning, ijdelruit, dronkenlap, zakenman, lantaarnaansteker en kaartenmaker. Geen van allen geven uiting aan hun ziel. Zij zitten gevangen in hun complex, gesymboliseerd door de planeten of asteroïden die zij alleen bewonen.

Een complex is een psychisch, onbewust deel dat is afgesneden van de integrerende kern: het bewuste ego of ik. De koning en de ijdelruit, bijvoorbeeld, zitten trumpiaans opgesloten in hun machts- en narcistisch complex. De dronkaard drinkt om te vergeten dat hij drinkt. De zakenman is het bezit geworden van zijn bezittingen. De lantaarnaansteker krijgt geen rust om zich te kunnen bezinnen. En de kaartenmaker zit opgesloten in zijn verstand. Hij heeft het bezielde leven gereduceerd tot objectieve maten en metingen, uitingen van een te klinisch-rationalistisch wetenschappelijk wereldbeeld. De kaart is niet het gebied!

De ziel van deze prototypen van mensen verdort en verwelkt. Ze zien geen bloemen, symbool voor de schoonheid van liefde. Hun ziel sterft af in hun te bekrompen persoonlijkheid. Deze moeten zij afleggen, willen ze contact kunnen maken met de kinderlijke onschuld van de ziel, gesymboliseerd door de kleine prins en zijn roos.

De gelouterde ziel

In ieder van ons woont een kleine prins, een onschuldig kind van eeuwige, goddelijke afkomst. Jung noemde dit archetype de 'puer aeternis': de eeuwige jongeling. De term is ontleend aan de 'Metamorfosen' van Ovidius, die de 'puer aeternis' in verband bracht met god Iacchus, belichaming van de eeuwige jeugd – een goddelijke kwaliteit.

Andere aspecten van de puer aeternis zijn de kinderlijke onschuld en liefdevolle natuur. Christenen spreken in dit verband ook van het Lam Gods. In het sprookje van de kleine prins wordt deze goddelijke natuur – onze diepste kern – op verschillende wijzen verbeeld. De kleine prins, zijn roos en het schaap dat Antoine, de verteller van het sprookje, voor de kleine prins moet tekenen, verwijzen alle naar aspecten van onze oorspronkelijke natuur.

De handicap van de kleine prins is dat hij zijn oorspronkelijke natuur op aarde niet tot uitdrukking kan brengen. De kleine prins is zich bewust van de maskers waarachter mensen hun ziel verbergen. Zijn reis langs de grote mensen die zich geïdentificeerd hebben met hun falende persoonlijkheid, kan gelezen worden als een loutering van de ziel. In het sprookje daalt de ziel letterlijk af uit de hemel en ontmoet op zijn reis allerlei complexen die opgelost moeten worden. Het machtscomplex van de koning, het narcistisch complex van de ijdelruit, de verslavingen en dwaalwegen van de dronkaard, het materialisme en de bezitsdrang van de zakenman, de neurosen van de lantaarnaansteker en de rationele tirannie van de kaartenmaker die de kaarten (concepten, theorieën, modellen) voor de werkelijkheid aan ziet: al deze aspecten moeten verdwijnen, willen we het licht van onze innerlijke zon weer laten verschijnen.

Gelijkenis met de zondeval

Als de kleine prins vervolgens als een gelouterde ziel op aarde landt, belandt hij in de woestijn, waar de schrijver van het sprookje zichzelf ontmoet in de persoon van de brokkenpiloot. Besef dat de afgedaalde prins en de neergestorte piloot beide aspecten zijn van Antoine de Saint-Éxupéry zelf. Zij zijn tevens aspecten van ons. Ieder mens draagt een kleine prins of prinses in zich, de oorspronkelijke ziel, die in de persoonlijkheid van de volwassene woont. Zelden vormt deze persoonlijkheid een authentieke, natuurgetrouwe uitdrukking van de ziel. Meestal neemt de persoonlijkheid de vorm aan van een brokkenpiloot.

In zekere zin refereert het sprookje van de kleine prins ook aan de zondeval. De hemelse mens die uit het paradijs wordt verdreven en op aarde terecht komt. Net als Eva ontmoet de kleine prins later in het verhaal een slang: symbool van ons bewustzijn dat gekluisterd is aan de aarde en zich nog niet verticaal – naar de hemel of geestelijke sfeer – kan opheffen. Hiervoor is de prins nog te klein. De kern van het verhaal is dat de moderne mens zijn ziel – de kleine prins – op aarde nog niet (volledig) tot expressie kan brengen. We leven immers in de toestand van na de zondeval, afgesneden van ons goddelijk bewustzijn. Dit wordt in het sprookje voorgesteld als de woestijn, zinnebeeld van een plek waar bijna niets meer groeit. Hier ontmoet de geestelijke afkomst van de mens de aardse persoonlijkheid. De laatste is, zoals we hebben gezien, als een soort korset voor de ziel. De mal van de persoonlijkheid van de meeste mensen is veel te klein om de onschuldige, liefdevolle aard tot zijn recht te laten komen.

Een kist met een schaap erin

Dit laatste wordt in het sprookje gesymboliseerd in de vorm van de kleine prins (ziel) die aan de piloot (persoonlijkheid) vraagt om een schaap voor hem te tekenen. Het schaap is een variant op het thema van het Lam Gods, de puer aeternis. Maar al wat de piloot (de verteller zelf) kan tekenen is een kist met een schaap erin. Zijn andere

pogingen werden door de kleine prins afgewezen, omdat het schaap er ziek, oud of als een ram uit zag.

Tekenen is een vaardigheid van de verbeelding. Zolang we ons iets nog verbeelden, hebben we dit nog niet als werkelijkheid gerealiseerd. De reden dat ik bijvoorbeeld heel veel boeken lees, is omdat ik de spirituele kennis erin nog niet als wijsheid in mezelf heb gebaard. Als ik mijn eigen variant op 'De kleine prins' zou schrijven, dan zou ik hierin op mijn reis uit de hemel naar de aarde een boekengeleerde ontmoeten. Een man die zich heeft opgesloten temidden van zijn boeken en door het woud van kennis de eenvoud van de waarheid niet beleeft. Kortom, net als Antoine, zou ook ik niet verder komen dan het tekenen van een schaap in een kist.

Het sprookje verbeeldt steeds opnieuw dezelfde moraal: grote mensen zijn hun oorspronkelijke natuur – de kleine prins(es) – vergeten. Deze leeft, samen met zijn roos, op een verre planeet in de ruimte van onze geest. Grote mensen zijn als dronkaards, ijdeltuigen en zakenmensen. Ze zijn geworden tot marionetten van de verlangens van de onbewuste persoonlijkheid. De kleine prins reist af naar de aarde om grote mensen eraan te herinneren dat ze eigenlijk volwassen kinderen. Alle grote mensen zijn eerst kinderen geweest. Niet alleen in letterlijke, maar vooral in figuurlijke zin. We zijn alleen onze hemelse afkomst vergeten.

Het geheim van de vos

In het sprookje ontmoet de kleine prins verschillende andere figuren die hem onderwijzen over het aardse bestaan.

De wisselwachter, die niets anders doet dan sporen verleggen, symboliseert hoe mensen steeds opnieuw hun patronen veranderen, zonder wezenlijk een andere koers te volgen. We zijn als treinen die de voorgebaande paden van onze (voor)ouders volgen, die zo de maatschappelijke systemen – economieën, politieke stelsels en andere disfunctionele grote-mensen-dingen – op de rit moeten houden. Zo verdoen de meeste mensen op aarde hun tijd met, voor de ziel, redelijk nutteloze dingen. Om ons geweten te sussen, maken we onszelf vervolgens vanalles wijs. De pillenverkoper die de kleine prins ontmoet, verkoopt bijvoorbeeld pillen die je meer tijd geven. Dit is de mens die decennia lang rondjes blijft draaien in een zieldodende baan of relatie, maar die zichzelf wijs maakt dat hij in de toekomst van baan zal veranderen. Ooit, als hij genoeg geld gespaard heeft, zal hij bijvoorbeeld schaapsherder worden. Deze mens drijft een handeltje in leugens, zoals verkopers en reclamemakers nu eenmaal doen. 'Ooit' betekent zoiets als 'nooit'.

We moeten onszelf van dit soort sluwigheden verlossen, voordat we het pad naar onze ware, wezenlijke bestemming kunnen gaan.

In het verhaal wordt dit verbeeld door de vos die de kleine prins ontmoet. Voordat hij door de vos kan worden onderwezen, moet hij deze eerst temmen. Grote mensen moeten eerst hun sluwe natuur afleggen voordat de vos zijn geheim prijs geeft. Onze sluwe natuur zorgt ervoor dat we weg blijven kijken van de waarheid van ons bestaan. Grote mensen houden zichzelf op 100.000.001 manieren voor de gek. Pas als we hiermee stoppen en afrekenen met onze sluwe natuur, kunnen we worden ingewijd in het geheim van het leven. De vos spreekt:

“Dit is mijn geheim, het is heel eenvoudig: alleen met het hart kun je goed zien. Het wezenlijke is voor de ogen onzichtbaar.”

En zo leert de vos de kleine prins dat zijn planeet helemaal zo gek niet is. Op zijn planeet bloeit immers een roos, die voor de prins heel speciaal en waardevol is. Waarom? Omdat de kleine prins houdt van zijn roos. Hij besteedt dagelijks veel tijd aan het bewonderen van de roos.

“Dat is een waarheid die de mensen vergeten zijn (...) Maar die moet jij niet vergeten. Jij blijft altijd verantwoordelijk voor wat je tam hebt gemaakt. Je bent verantwoordelijk voor je roos...”

Grote mensen die hun sluwe natuur getemd hebben, kunnen stoppen met zichzelf en anderen voor de gek te houden. Als je de identificatie met de persoonlijkheid opgeeft, kun je het wezenlijke, dat alleen zichtbaar is voor het hart, zien. Anders gezegd: wie in contact staat met de kleine prins(es) – de ziel – die in het hart woont, gaat zichzelf beleven als deel van een groter geheel. Deze ervaring is liefde, welke zich uit in kwaliteiten als compassie en een oog voor wezenlijke schoonheid. Zo iemand ziet de schoonheid van de natuur en zal het nooit in zijn hoofd halen om het natuurschoon van het Amazonewoud op aarde te vernietigen, zoals zakenmensen, politici en wij, andere grote mensen, doen.

De waterput van vrouw Holle

Ogen zijn blind en zolang met niet met het hart zoekt, zal de mens op aarde zijn ware bestemming nooit vinden. Grote mensen moeten weer als kinderen worden en de wereld met onschuld tegemoet treden, anders sterven ze van de dorst.

De kleine prins en de volwassene – beiden neergestort in de woestijn – krijgen dorst. Ze snakken naar het water des levens, dat alleen afkomstig is van de geest; ze gaan op zoek naar een waterput. In feite ademt het sprookje een en al religieuze symboliek.

Wie kent niet het sprookje van ‘Vrouw Holle’? Over de weduwe en haar twee dochters. De weduwe staat symbool voor de anima of ziel, die geen verbinding meer heeft met de kracht van logos, de wijsheid van de ziel. Zij weet niet langer hoe ze moet spinnen. Ze kan geen levensdraden meer weven om zo een ‘tapisstry’ van haar leven te maken. In dit sprookje wordt dit verbeeld doordat de spoel, waarop de wol van het schaap (!) tot draden wordt gespind, in de put valt. De ziel met afdalen tot op de bodem om weer water – symbool van de geest – te kunnen putten. Denk bijvoorbeeld aan het ritueel van de doop, als de ziel in de Jordaan door de Johannesmens – het dagend zielenbewustzijn – wordt gedoopt.

De eerste dochter, die lui is, zoals de grote mensen in het sprookje van ‘De kleine prins’, daalt af in de put, maar ze gaat haar individuatieproces niet tot het einde. Ze gaat niet tot op de bodem en komt weer tevoorschijn met pek in haar haren. Haren staan symbool voor wijsheid. Ze groeien uit het hoofd. Oude mensen hebben grijze haren, gerijpt door de jaren. Pek is zwart, het alchemistische ‘nigredo’, dat het donkere onbewuste voorstelt. Alleen de ziel, de andere dochter (anima), die tot op de bodem van de put duikt, vindt de spoel weer terug om haar levenskleed te weven. Zij komt uit de donkere nacht van de ziel – het in de put zitten – gelouterd terug, met gouden haren.

De slang en het sterven van de persoonlijkheid

Het prinsje drinkt, maar zal toch sterven. Het is onvermijdelijk, want Antoine, de verteller en gestrande piloot, is (nog) niet in staat om de zogenaamde 'hemelvaart' te maken. Hij heeft op een gegeven moment dan wel zijn vliegtuig gerepareerd, maar hij moet veel verder gaan dan dit. De oude persoonlijkheid moet sterven. We moeten bereid zijn alles los te laten, om opnieuw, in de geest, geboren te worden. Dit alles wordt aan het eind van het sprookje prachtig verbeeld in de ontmoeting met de slang.

In deze scène is de kleine mens bij een muur aangekomen: symbool voor de blokkade – de (oude) persoonlijkheid – die doorbroken moet worden.

De ontmoeting met de slang is een archetypische verbeelding van de eerdere ontmoetingen die de mens met de slang heeft gehad. Toen Eva zich door de slang in het paradijs liet verleiden om van de vruchten van de boom van de kennis van goed en kwaad te eten, zette de mens de stap om zich definitief in het fysieke lichaam te nestelen, zich hiermee te identificeren. Hierdoor is de mens het bewustzijn kwijtgeraakt dat hij een kosmisch of geestelijk wezen is – één met het leven zelf. Hierdoor ook is hij de kennis van het leven kwijtgeraakt. Maar hij heeft er de kennis van goed en kwaad – zelfbewustzijn – voor in de plaats gekregen. Toch, deze laatste kennis heeft hem ook van zijn geestelijk zelf, zijn ziel, afgesneden. De (tijdelijke) prijs van zelfbewustzijn is het verlies van de beleving van het geheel, zoals verbeeld door Oroburus: de slang die in de eigen staart bijt en zo begin en eind, alfa en omega, als zichzelf kent. Wanneer de mens zijn ware Zelf realiseert, valt de aardse persoonlijkheid samen met zijn hemelse natuur. De ziel straalt als een zon of ster door hem naar buiten.

Wedergeboorte in de geest

De kleine prins, gezeten op de muur staat symbool voor het overwinnen van de aardse persoonlijkheid. De slang die zich onderaan de muur bevindt, richt zich verticaal op, hiermee aarde en hemel via het bewustzijn verbindend. Wanneer vervolgens Antoine de kleine prins vindt, is deze al stervend. Het gif van de slang is de gift van een zichzelf realiserend bewustzijn: het prinsje weet wie hij is, een ziel, en verlangt terug naar zijn thuisbasis in de hemel, waar zijn roos – de gnostieke roos – groeit.

De roos speelt een belangrijke rol in tal van sprookjes, mythen en religieuze verhalen. Denk bijvoorbeeld aan 'Doornroosje', dat in het teken staat van de roos. Maar ook in het sprookje van Sneeuwwitje neemt de roos een belangrijke rol in, evenals in 'Belle & het Beest'. Hierin beslist het al dan niet sterven van een magische roos over een zelfde lot voor het Beest, symbool van onze aardse, grofstoffelijke natuur. Er is zelfs een religieus genootschap dat zich in dienst stelt van de roos: de Rozenkruisers, geïnspireerd op de inwijdingsweg van Christian Rosenkreuz.

Het is duidelijk – de roos is een belangrijk symbool in Westerse esoterie en neemt hierbinnen dezelfde rol in als de lotusbloem in het Oosten.

Terug naar huis

Uiteindelijk keert de kleine prins, na precies één jaar in de woestijn te hebben doorgebracht, terug naar huis. En net als in de hemelvaart van Christus laat hij geen aards lichaam meer achter: zijn ziel is verrezen in de geest. Een ster die boven de plek schijnt waar hij eens in de woestijn gevallen was, markeert de bestemming van de kleine prins: zijn hemelse thuis.

Het is een wonderlijk verhaal dat Antoine de Saint-Exupéry geschreven heeft, vlak voor zijn eigen dood. De Franse vliegenier zou even later in zijn toestel omkomen tijdens een verkenningsvlucht boven bezet Frankrijk ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Gelukkig had hij zijn noodlot op tijd aangevoeld en is heeft hij vlak voor zijn levenseinde een verhaal geschreven over een piloot die met zijn vliegtuig op aarde stort, waar hij een kleine prins ontmoet.

Ten diepste leest 'De kleine prins' als een verhandeling waarin de bewuste geest en de onbewuste persoonlijkheid of het hemelse kind en de aardse volwassene die met elkaar in gesprek zijn.

© Sander Videler